

ДОСВІД ДРОГОБИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА У ВПРОВАДЖЕННІ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

У статті йдеться про досвід Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка у впровадженні Болонських принципів. Проаналізовано основні положення Болонської декларації та їх виконання у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка. Значна увага приділяється проблемам впровадження ЄКТС, міжнародному співробітництву, моніторингу якості освіти та самостійній роботі студентів.

Ключові слова: Болонський процес; Болонська декларація; міжнародна співпраця; реформування вищої освіти України; європейська кредитно-трансферна система; самоосвіта студентів; моніторинг якості вищої освіти.

Постановка проблеми. Реформуванню освіти в Україні приділяється сьогодні багато уваги. Адже якісні зміни в освіті, як відомо, безумовно приведуть до змін у якості життя суспільства. Вища освіта України поступово приводиться у відповідність з європейськими нормами, іншими словами трансформується згідно з Болонськими деклараціями, які є визначальними у напрямку гармонізації національної та європейської систем освіти.

Початком шляху до гармонізації у сфері освіти вважається Велика хартія університетів (Magna Charta Universitatum, 1988). Незважаючи на той факт, що Магна Карта була проголошена за 11 років до появи самого поняття «Болонський процес», вона – невід’ємна його складова, адже посилання саме на цей документ містяться у тексті Болонської декларації [8]. Слід зазначити, що Болонський процес є поняттям надзвичайно широким, бо, як частина загального сценарію, в якому люди, ідеї та інформація вільно перетинають кордони держав, є однією з багатьох форм глобалізації. Таким чином його основним завданням є привести у відповідність основні фактори, що характеризують вищу освіту, тобто гармонізувати освітні системи різних країн для підвищення конкурентоздатності та привабливості Європейської вищої освіти.

Україна приєдналася до Болонського процесу 19 травня 2005 року на конференції у норвезькому місті Берген. З цього часу, як країна-учасниця Болонського процесу, Україна взяла на себе певні зобов’язання і МОН України досить активно взялося за впровадження основних Болонських положень у навчальний процес у вищій школі України. Було напрацьовано низку нормативно-правових актів, що регулюють процес запровадження стандартів Болонського процесу. Серед них найвагомішим на той час є наказ МОН України №49 від 23.01.2004 р. «Про затвердження програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки», у якому висвітлені окремі заходи щодо реалізації Болонської декларації у ВНЗ України. Наказ МОН України №414 від 21.05.2004 р. зобов’язав всі ВНЗ України ввести навчальну дисципліну «Вища освіта і Болонський процес», яка мала на меті ознайомити всіх учасників навчального процесу з основними принципами Болонських перетворень, що є теж немало важливим. А наказом МОН України №774 від 30.12.2005 р. затверджено рекомендації щодо впровадження кредитно-модульної системи у ВНЗ III-IV рівнів акредитації та щодо структури індивідуального плану студента та структури залікового кредиту. Як бачимо, МОН України, поставивши завдання про входження України до Європейського освітнього простору до 2010 р., створило для цього необхідне правове поле. Особливої уваги потребує тема реформування університетів, які діють як культурні інститути у широкому значенні цього слова, та виражають етичну складову вищої освіти та наукових досліджень.

Різнібічні аспекти впровадження Болонської декларації у вищу освіту України досліджені у чисельних публікаціях В. Андрущенко, В. Лугового, С. Ніколаєнка, М.Степка, О.Плахотнік та інших вчених.

Метою нашої статті є показати досвід Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка у впровадженні Болонських принципів у сфері вищої освіти України. Насамперед хочемо зазначити, що знаковим для нас у цьому процесі є те, що назва університету в італійському місті Болонья неодноразово поєднувалася з назвою міста Дрогобич, адже серед вихованців Болонського університету був учений-енциклопедист Юрій Дрогобич (Юрій з Дрогобича; Юрій Котермак), який, навчаючись у знаменитій Болоньї, захистив там дисертацію доктора філософії, а потім доктора медицини. У 1478-1482 як професор цього університету викладав астрономію, а в 1481-1482 роках був ректором Університету медицини та вільних наук у Болоньї [2].

Аналіз останніх досліджень. Як бачимо, сама доля судила Дрогобицькому державному педагогічному університетові імені Івана Франка бути одним із перших на шляху до Болонських перетворень. Так воно і сталося. Будучи заснованим у 1940 році, як Дрогобицький учительський інститут, Дрогобицький університет має багату історію, адже існує вже 74 роки. Він завжди був і залишається осередком освіти та духовності в Західному регіоні України. Мета діяльності університету, за словами шанованого ректора Валерія Скотного, – підготовка висококваліфікованих педагогів, професіоналів своєї справи, покликаних забезпечити майбутнє нації. Тому ректорат університету керується такими фундаментальними принципами університетського життя, як національний дух освіти, автономія, академічні свободи, гідність особистості, висока професійна майстерність, відповідальність і підзвітність, зорієнтованість на стандарти університетів європейського рівня та вимоги входження до Болонського процесу. Сповідування цих принципів робить університет національним за суттю, європейським за зразком та престижним у західному регіоні України [9]. Важливим є те, що в умовах реформування системи освіти в Україні, її гармонізації з освітніми системами європейських країн, успіх залежить насамперед від ректора вищого навчального закладу, від його інтелектуального рівня та уміння науково, компетентно та цілеспрямовано здійснювати управлінські функції. Саме таким, високоінтелектуальним, мудрим, вмілим і компетентним був покійний Валерій Григорович Скотний – доктор філософських наук, професор, академік вищої школи, Заслужений працівник освіти України, ректор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, який понад двадцять років вкладав своє серце і душу в розвиток університету. Важко перелічити все те вагоме і безцінне, що зробив Валерій Григорович за роки керування університетом, проте і досі усі працівники університету згадують Валерія Григоровича як ректора, що сповідував демократичний стиль керівництва, великодушну та чуйну людину, та справжнього конструктивного реформатора. Кому ж як не йому першому долати труднощі на шляху до європейських перетворень в освіті України. Саме за ініціативи Валерія Григоровича Дрогобицький університет одним із перших в Україні бере участь у впровадженні основних положень Болонської декларації.

Оскільки одним з ключових завдань Болонської декларації є впровадження європейської кредитно-трансферної системи, яка уможливить визнання освіти, порівнюючи навчальні досягнення студентів на основі узгодженої системи оцінювання та технології інтерпретації національних систем вищої освіти, то першим кроком у напрямку гармонізації освітніх систем стало рішення МОН України провести педагогічний експеримент щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у ВНЗ III-IV рівнів акредитації. У січні 2004 р. МОН України видано наказ про започаткування педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Дрогобицький педуніверситет став учасником цього експерименту. У квітні 2004 р. Наказом ректора № 110 затверджено першу редакцію «Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу». У цьому ж наказі зобов'язано декана факультету романогерманських мов ввести кредитно-модульну систему на факультеті з 1 вересня 2004 р., а на інших факультетах – впровадити тільки модульно-рейтингову систему як частину кредитно-модульної системи організації навчального процесу [8]. У 2005 р. з'явилася нова редакція Положення про кредитно-модульну систему, затверджена наказом ректора, а вже у січні

2006 р. за наказом ректора вводилися індивідуальні навчальні плани студентів і нові форми заліково-екзаменаційних відомостей. До кінця цього ж року деканами факультетів створено інформаційні пакети з кожного напрямку підготовки бакалаврів.

Сьогодні в дії є редакція Положення, що є доповненим і частково зміненим варіантом Положення 2012 р. (наказ № 263 від 10.05.2012 р.) [6].

Положення допомагає викладачеві опанувати технологію впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в університеті.

Згідно з європейськими стандартами в освіті, необхідною складовою забезпечення якості освіти є напрацювання системи моніторингу якості у кожному ВНЗ України. У Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка така система створена і функціонує вона на основі «Положення про моніторинг якості вищої освіти у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка», затвердженого наказом ректора № 471 від 28 вересня 2011 року. Така система внутрішнього моніторингу якості увібрала в себе систему внутрішньо університетського контролю, яка до цього існувала в університеті і передбачала атестації факультетів і кафедр, комплексні і тематичні перевірки усіх структурних підрозділів.

Сьогодні ж, згідно Положення, моніторинг проводиться на рівнях:

- викладач – кафедра – факультет – університет;
- студент – група – курс – факультет;
- навчальна дисципліна – цикл підготовки – навчальний план.

Правовою основою здійснення моніторингових досліджень є:

- Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 р. № 1060-12;
- «Національна доктрина розвитку освіти» затверджено Указом Президента України від 17.04.2002 р № 347/2002;
- Указ Президента України від 04.07.2005 р. № 1013 (1013/2005) «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні»;
- Указ Президента України від 20.03.2008 р № 244 (244/2008) «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні»;
- Указ Президента України від 30.09.2010р. № 926/2010 «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні».

Моніторинг діяльності нашого вищого навчального закладу охоплює збір потрібної інформації, підготовку звіту та репрезентацію його перед учасниками навчального процесу. В звіті представлений реальний стан діяльності в навчальному закладі, рівень розбіжності результатів навчального процесу зі спеціальностей передбаченим нормам, стандартам, освітнім цілям підготовки фахівців. Метою моніторингу є забезпечення ефективного об'єктивного інформаційного відображення стану якості вищої освіти, відстеження динаміки якості наданих освітніх послуг, ефективності управління якістю підготовки фахівців у ДДПУ ім. І.Франка.

Долаючи шлях до європейського рівня освіти, неправильно було б не звернути увагу на такий важливий чинник, як організація самоосвіти студентів, адже самоосвіті студентів в Європі приділяється неабияка увага. Для досягнення кінцевої мети Болонського процесу – побудови єдиного простору освіти, на думку експертів замало запровадження її принципів. Нагальною потребою є посилення ролі самостійної наукової роботи студентів та змін педагогічних методик, впровадження активних методів та сучасних інформаційних технологій навчання [7]. Самостійній роботі студентів у ДДПУ імені Івана Франка завжди приділялося багато уваги, проте будучи неоціненою, вона майже не враховувалася при підсумковому контролі знань студентів. Нове положення про індивідуально-дослідне завдання з дисципліни, яке було затверджене наказом ректора № 271 у липні 2004 р., змінило ситуацію і активізувало самостійну творчу роботу студентів. Сьогодні з роботою над індивідуальним завданням чудово знайомі усі студенти університету.

Складовими частинами студентської наукової роботи в Дрогобицькому університеті є:

- ✓ Виявлення на перших курсах обдарованих студентів і залучення їх до наукової роботи через гуртки;
- ✓ Функціонування студентських наукових семінарів;
- ✓ Робота обдарованих студентів у проблемних групах, де розглядають і здійснюються спеціалізовані наукові дослідження за темами курсових, дипломних, магістерських робіт.

У нашому вузі діє Студентське наукове товариство імені проф. Василя Надім'янова. Студентське наукове товариство імені проф. Василя Надім'янова (далі СНТ) Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка є структурним підрозділом ДДПУ ім. Івана Франка, робота якого спрямована на розвиток наукового потенціалу студентів. Офіційна дата створення товариства – 17 листопада 2005 року. Членами СНТ є студенти всіх курсів і факультетів, а керівним органом – Рада СНТ, до складу якої входять 11 осіб. Щомісяця відбуваються засідання Ради, на якому обговорюються результати науково-дослідної роботи студентів, питання щодо участі студентів у наукових конференціях, семінарах та олімпіадах. Основними напрямками діяльності СНТ ДДПУ ім. Івана Франка у 2012 році були:

- організація і утворення секцій і осередків по всіх факультетах;
- проведення практичних конференцій, семінарів, круглих столів в університеті;
- інформування студентів, викладачів факультетів (інституту) про проведення різних наукових заходів в інших університетах;
- участь в організації наукових конференцій, олімпіад, конкурсів, що проводилися в ДДПУ ім. Івана Франка;
- участь у всеукраїнських олімпіадах та конференціях, що проводились на базі інших вищих навчальних закладів;
- підготовка наукових статей студентів до друку у збірнику наукових праць студентів історичного факультету (Випуск II);
- активна допомога студентам молодших курсів у написанні творчих та наукових робіт [5].

Завдячуючи ректору В.Г.Скотному в ДДПУ почалося швидке і якісне зростання науки і наукових кадрів. Аспіранти та докторанти з Дрогобицького педуніверситету навчалися, захищалися у престижних ВНЗ України і закордоння, що піднімало престиж і університету і міста. Тим самим ректор включився у сферу реалізації найбільш сокровенних, амбіційних мрій своїх підлеглих, котрі ставали відомими не лише в Україні, а й за її межами [4]. На сьогодні велика кількість викладачів університету друкується у зарубіжних та вітчизняних виданнях, що мають імпаکت-фактор. Відомо, що одним із ключових показників, що широко використовується в усьому світі для оцінки роботи дослідників і наукових колективів, є індекс цитування. Оцінити вплив вченого або організації на світову науку, визначити якість проведених наукових досліджень дають можливість статистичні дані показників Science Citation Index (SCI) та Journal Citation Reports (JCR), що випускаються Institute for Scientific Information (ISI) Філадельфія, США. Імпакт-фактор – показник цитованості журналів, визначає інформаційну значимість наукових журналів. На сьогодні визнано, що імпакт-фактор журналу є одним із формальних критеріїв, за яким можна порівнювати рівень наукових досліджень у близьких галузях знань. При присудженні грантів, висуванні на наукові премії експерти неодмінно звертають увагу на наявність у здобувача публікацій у таких журналах. У 2013 р. науково-педагогічними і науковими працівниками ДДПУ у зарубіжних виданнях, які мають імпакт-фактор, опубліковано 32 та прийнято до друку 4 наукові праці [5].

Широким полем діяльності університету, демократичним, відкритим і доступним для всіх, що створює простір для постійного вдосконалення, є міжнародна співпраця, у рамках якої здійснюється обмін викладачами і студентами, проводяться спільні наукові дослідження і конференції, видаються збірники наукових праць тощо [9]. Міжнародні зв'язки ДДПУ охоплюють такі країни, як Австрія, Азербайджан, Бельгія, Білорусь, Болгарія, Великобританія, Греція, Єгипет, Італія, Казахстан, Китай, Латвія, Нідерланди, Німеччина,

ПАР, Польща, Росія, Румунія, Словаччина, Словенія, США, Туреччина, Угорщина, Чехія та Японія. Чинними є 39 угод, зокрема у 2013 році було підписано 3 нові угоди [3]. Основними напрямками міжнародного співробітництва є: спільна діяльність з розв'язку проблем у навчально-методичній і науково-дослідній роботі; обмін досвідом у визначених галузях; впровадження інноваційних напрямів навчання; обмін викладачами з метою проведення занять, науково-дослідної роботи, стажувань, участі у наукових конференціях; підготовка спільних публікацій з проведених наукових та науково-методичних досліджень; обмін науковою та науково-методичною літературою; обмін досвідом організації навчального процесу і навчальними програмами з подібних спеціальностей; розробка та узгодження програм підготовки магістрів в рамках обмінів; обмін студентами (навчання, практики, студентські наукові конференції); реалізація спільних дослідницьких проектів, в тому числі міжнародних грантів. У 2013 році було 38 виступів на міжнародних наукових конференціях за межами України, близько 300 іноземців відвідали університет з метою участі у міжнародних конференціях, круглих столах, семінарах, науково-технічному співробітництві, робочих зустрічах. Професори із закордонних ВНЗ проводили лекції для студентів університету. 74 студенти взяли участь у різноманітних міжнародних заходах (програми обміну, навчання, стажування, міжнародні конференції та семінари, краєзнавчі поїздки тощо) за кордоном (Польща, Австрія).

У Дрогобицькому університеті створено відділ міжнародних проектів, що інформує усіх учасників наукової діяльності про існуючі міжнародні програми, стипендії чи гранти, і надає допомогу усім бажаючим долучитися до них. На сьогодні триває прийом заявок на черговий щорічний конкурс за програмою імені Фулбрайта в Україні для студентів старших курсів і випускників вищих навчальних закладів Fulbright Graduate Student Program. Актуальним на даний час є Проект Європейського Союзу «Інтеграція наукових середовищ польсько-української прикордонної території», мета якого полягає у розширенні і зміцненні існуючих зв'язків транскордонного співробітництва між науковцями польських та українських університетів. Для осіб зацікавлених освітою в Польщі існують програми, що дозволяють отримати кошти на освіту. Оголошено конкурс на отримання різноманітних міжнародних стипендій: Стипендія польського уряду для молодих науковців, Стипендія ім. Скубішевського, Стипендіальна програма ім. Лейна Кіркланда тощо [3]. Університет є учасником всім відомої програми Темпус. Як бачимо, один з найважливіших принципів Болонського процесу – принцип мобільності та міжнародної співпраці, виконується у ДДПУ імені Івана Франка сповна.

Питання доступу до інформації є одним із критеріїв Болонської реформи. У нашому університеті цим критерієм аж ніяк не знехтували. Оперативний доступ до інформаційних ресурсів та інтенсивний обмін інформацією науковими і науково-педагогічними працівниками університету забезпечується розвитком інформаційного забезпечення як складової наукової та науково-технічної діяльності. В університеті функціонує корпоративна комп'ютерна мережа з доступом до Інтернет, що забезпечує доступ до загальнодоступних інформаційних ресурсів. Університет з 1999 р. підтримує в мережі Інтернет свій власний домен. Однією із складових інформаційного середовища університету, до якого користувачі мають цілодобовий доступ, є веб-сайт університету, де концентруються основні інформаційні ресурси. В університеті організовано доступ до міжнародних наукометричних баз даних, зокрема, бази даних Scopus [5].

Висновок. Що ж, ми намагалися висвітлити усі аспекти входження ДДПУ імені Івана Франка до Європейського освітнього простору: впровадження ЄКТС, забезпечення мобільності студентів та викладацького складу, міжнародне співробітництво університетів, відкритий доступ до інформації, внутрішній моніторинг якості вищої освіти, організація самоосвіти студентів тощо. Можемо з упевненістю стверджувати, що початий колись шановним В.Г.Скотним шлях до входження нашого вузу до Європейської університетської сім'ї, вдало продовжується під вмілим керівництвом Надії Володимирівни Скотної, і зроблено справді багато. Ще у 2007 р. за ініціативи покійного ректора, професора Скотного

В.Г. створено авторський колектив для розробки концепції розвитку університету до 2017 р. Власне ця Концепція розвитку побудована на основі концепції розвитку освіти в Україні та з врахуванням стану розвитку суспільства в цілому. Головна ж мета розвитку університету полягає у підвищенні якості підготовки фахівців до рівня, що дасть їм змогу успішно працювати за фахом у розбудові суспільства і розвитку освіти. Хочеться вірити, що ми досягнемо поставлених цілей, а щодо перспектив, то, як казав Валерій Григорович «Все залежатиме від колективу, його потенціалу і вміння працювати на майбутнє. У нас дуже благородна місія: вчити тих, хто потім буде вчити інших. Тож заради цього всім нам треба працювати, як мовиться, в поті чола, невпинно поліпшувати якість освіти, якість життя» [1].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Валерій Скотний – про перспективи. / [інтерв'ю Йосипа Садового] / Галицька зоря – 4 березня 2003 р. – С.4.
2. Горенко Л. Болонський університет та його зв'язки з Україною (кінець 18 – перша половина 19 століття) / Л.Горенко // Українознавство. – 2007. – №2 – С. 323 – 325.
3. Гранти, стипендії, програми: за даними відділу міжнародних проектів ДДПУ імені Івана Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу до журн. : <http://drohobych.net/ddpu/mizhnarodni-proekty/rozdil/granty-stypendii-programy/> – Назва з екрана.
4. Ільїн В. Ключ до успіху. / В.Ільїн // Освіта. – 2009. – № 3. – С. 5
5. Інформація про наукову та науково-технічну діяльність Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка за 2013 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу до журн. : http://ddpu.drohobych.net/wp-content/uploads/2014/02/information_DDPU_2013.pdf – Назва з екрана.
6. Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу в університеті [Електронний ресурс] – Режим доступу до журн. : <http://www.drohobych.net/ddpu/nmv/4/Polozhennya%20pro%20KMS.htm>. – Назва з екрана.
7. Прокопів Л.М. Навчально-виховна робота з обдарованою молоддю у вищих педагогічних закладах України (друга половина ХХ століття): монографія. / Л.М. Прокопів. – Івано-Франківськ: Плай, 2005. – 256 с.
8. Скотний В.Г. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка / В.Скотний, Ю.Кишакевич та ін. – [2-е видання] – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. – 308 с.
9. Скотний В.Г. Дрогобицький педагогічний: історія, сучасність, перспективи / В.Г. Скотний // Трудова підготовка у закладах освіти. – 2007. – № 2 – С. 3–5

Рецензент: д.пед.н., проф. Плахотнік О.В., КНУ імені Тараса Шевченка

Гамерская И.И.

ОПЫТ ДРОГОБЫЧСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ ИВАНА ФРАНКО ВО ВНЕДРЕНИИ ОСНОВНЫХ ПРИНЦИПОВ БОЛОНСКОЙ ДЕКЛАРАЦИИ

В статье говорится об опыте Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко во внедрении Болонских принципов. Проанализированы основные положения Болонской декларации и их выполнения в Дрогобычском государственном педагогическом университете. Большое внимание уделяется проблемам реализации ECTS, международного сотрудничества, обеспечения качества и самостоятельного обучения студентов. Речь идет о том, что основная часть этих процессов реформирования зависит от ректора университета, как лидера в период реформирования системы высшего образования.

Ключевые слова: Болонский процесс, Болонская декларация, международное сотрудничество, реформирования высшего образования Украины, европейская кредитно-трансферная система, самообразование студентов, мониторинг качества высшего образования.

Gamerska I.I.

THE EXPERIENCE OF DROHOBYCH STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY NAMED AFTER IVAN FRANKO IN THE PROCESS OF IMPLEMENTATION OF THE MAIN BOLOGNA PRINCIPLES.

The article dwells on the experience of the Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko in the field of the Bologna Principles implementation. The main principles of the Bologna Declaration are analyzed by the author and their position in the Drohobych State Pedagogical University is stated. Great attention is paid to the problems of ECTS implementation, international cooperation, quality assurance and students self-studying. It is stated that the main part of these reformation processes depends upon the rector of the university, as the leader in the period of the reformation of the system of higher education.

Keywords: Bologna, Bologna Declaration, international cooperation, reform of higher education in Ukraine, the European credit transfer system, self-education of students, monitoring of the quality of higher education.